

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofredactie: G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41, Maastricht, Telefoon 2077. **Mederedacteurs:** Jos. Cremers, Looiersgracht 5, Maastricht, Tel. 208. Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College, Valkenburg (L.), Telef. 35. R. Geurts, Echt. **Penningmeester:** ir. P. Marres, Villa „Rozenhof“, St. Pieter-Maastricht, Postgiro 125366 ten name v.h. Nat. hist. Gen., Maastricht. **Drukkerij v.h. Cl. Goffin**, Nieuwstr. 9, Tel. 45.

Versijnt **Vrijdags** voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan alle Leden van het **Natuurhistorisch Genootschap in Limburg** gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging Maandelijksche Vergadering op Woensdag 5 Sept. 1934. — Verslag der Maandelijksche Vergadering op Woensdag 1 Augustus. — A. de Wever. *Helleborus viridis* L. — H. Schmitz S. J. Neue *Megaselia*-Arten aus den *Fungivora*- und *Fusca*-Gruppe, nebst einer Neubeschreibung von *M. fusca* Wood nach den Typen. (Schluss). — J. E. van Veen. Die *Cypridae* und *Bairdiidae* der Maastrichter Tuffkreide und des Kunrader Korallenkalkes von Süd-Limburg.

Maandelijksche Vergadering op WOENSDAG 5 SEPT. 1934

in het Natuurhistorisch Museum, precies 6 uur.

VERSLAG DER MAANDELIJSCHES VERGADERING OP 1 AUGUSTUS.

Aanwezig de dames: B. v. Itallie, B. Vankan, Vliexs, Loontjens, Weusten en Kemp-Dassen, benevens de heeren: Jos. Cremers, E. Nyst, H. Versterren, Br. Christophorus, J. Visser, D. v. Schaïck, Bouchoms, A. v. Thiel, H. Jongen, L. Grégoire, J. Rijk, G. A. Graaf Bentinck, W. Prick, M. Kemp, Jos. Beckers, P. Marres, J. Schulte en Fr. v. Rummelen.

Nadat de Voorzitter de vergadering geopend en een speciaal woord van welkom heeft gericht tot den voor ons land zoo verdienstelijken Lepidopteroloog Graaf Bentinck, krijgt Br. **Christophorus** 't woord ter demonstratie van ettelijke door hem uit de buurt van Maastricht meegebrachte planten: *Lactuca scariola* L. (wilde sla); *Sagittaria sagittifolia* L. (pijlkruid) met afwijkende groeiwijze; *Erigeron canadensis* L. (Kanadeesche fijnstraal); *Lycopus europaeus* L. (Wolfspoot).

De Voorzitter leest 't volgende schrijven voor, door hem ontvangen van ons medelid Pater C. v. d. Lugt, Amsterdam.

„Hetgeen op de vergadering van 4 Juli door den heer Jongen werd medegedeeld omtrent een geval van lang latent leven van zaad van de rupsklaver, is aanleiding u een feit mede te deelen, dat ongeveer 9 jaar geleden door mij gezien werd en dat ook in gelijken zin door mij werd opgevat.

In een pad tusschen de boomen van den boomgaard van het Berchmans-college, in een gedeelte waar de grond zeer vochtig pleegt te zijn, werd een hoeveelheid scherven en puin ingegraven. Met de komst van de lente ontkiemde er ter plaatse van de ingraving een groot aantal exemplaren van *Myosurus minimus* (Muizenstaart). Ofschoon jaarlijks het pad geschoffeld werd, hield de plant enkele jaren stand, vooral naast en aan den rand van het pad; men kreeg den indruk dat de groeiomstandigheden niet gunstig waren en de plant uit zich zelf ook zou verdwenen zijn.

De plantjes ontkiemden slechts op dit gedeelte van het pad, dat was opengelegd. En daar de scherven en het puin uit den afval van het college herkomstig waren, is 't bijna uitgesloten te meenen dat de zaden met de scherven ter plaatse kwamen.

Allerwaarschijnlijkst waren de zaden bij de ingraving van de aarde naar boven gebracht. Minstens gedurende de laatste 10 jaar, die aan dit verschijnsel voorafgingen, was op deze plaats geen muizenstaart gezien, ofschoon er dikwijls bezoek was van plantenkenneren. En wellicht moet de tijdsruimte waarin de zaden in de aarde rustten, nog veel grooter genomen worden.

Rector H. Jongen laat *Medicago*-soorten (Rupsklaver) uit het herbarium van Dr. de Wever zien, van vindplaatsen uit Z. Limburg, alwaar meestal met granen aangevoerd. Daaronder ook gekweekte vormen. *Medicago ciliaris* draagt den naam van Doornenkroonklaver, wegens de stekels der vruchten. *Medicago arabica* wordt Passieklaver genoemd, wegens de vlekken op de bladeren (maculata). Wilt dit volksnamen zijn, worden ze nog al eens verwisseld. Ook de bruinbladige variëteit van *Eriofolium repens* wordt Passieklaver genoemd. Verder vertoont hij *Astragalus glycyphyllos* (Hokjespeul) van Duitsch grensgebied (nabij Lemiers). Komt ook op veel plaatsen in den Z.O. hoek van Zuid-

Limburg voor. Is karakteristiek voor het krijtdistrict; *Ballota foetida* (stinkende Ballota) van Duitsch grensgebied en *Leonurus cardiaca* (Hartsge-span) uit Vijlen. Beide zijn met en tusschen brandnetels (de laatste zeldzaam) aan te treffen.

De heer **Bentinck** verzocht den Voorzitter te mogen spreken over een onderwerp, waar reeds eeuwen lang druk over gestreden is en waardoor ooggetuigen meestal op onrechtvaardige wijze schandelijk worden uitgelachen en bespot. Aangezien spr. de laatste jaren hierover een grondige studie gemaakt heeft en met de meest betrouwbare ooggetuigen voortdurend in verbinding staat en zelf absoluut overtuigd is van het bestaan van het dier in kwestie, schroomt hij zich niet hierover openlijk te spreken. Door het voorkomen van een zoogenaamd monster in Loch Ness, is de zeeslang-kwestie der laatste jaren bijzonder actueel geworden. Het dier, ja zelfs 2, worden voortdurend waargenomen, en toch doen de zoölogen in Groot Britannië niet de minste moeite meer om er achter te komen welk merkwaardig dier hun binnen-wateren is komen bewonen en hun fauna verrijkt heeft. Een openlijk onderzoek mocht immers mislukken en tot niets leiden, en wat dan; ja dan zouden ze immers weer uitgelachen worden, dat ze aan zulke sprookjes geloofd hadden. Een stil onderzoek heeft plaats gehad. Het 40 km lange meer werd grondig doorkruist met een motorboot. De bewuste monsters, verschrikt door het verontrustend geluid van dit vaartuig, hielden zich goed schuil en vertoonden zich nooit gedurende dit onderzoek. Het resultaat was, dat de monsters niet bestonden, maar gelukkig verbood de regering met strenge hand, dat men de niet bestaande monsters dood zou schieten. En aan dit verbod wordt ook gelukkig streng de hand gehouden; want de gedoode dieren zouden zinken in het 300 m diepe meer en voorgoed voor de wetenschap verloren gaan. Men pleegt thans te zeggen, dat de hotels en café's het publiek wijs maken, dat het meer monsters herbergt, om publiek te lokken. Het feit is echter omgekeerd. Hun aanwezigheid trekt het publiek en daarvan profiteren de hotels en het is dan ook zeer begrijpelijk, dat deze op hun beurt daarvoor reclame maken. Dit gelukt ook, want duizenden en duizenden komen, vooral op Zondagen, in de hoop de dieren te zien, hetgeen bij goed weer ook af en toe gelukt. Daar de bewuste dieren erg schuw zijn, vertoonen zij zich meestal als er zeer weinig toeschouwers zijn, en 's nachts of 's morgens vroeg bij zonsopgang, als de oevers onbevolkt zijn, komen zij af en toe op land, vermoedelijk om voedsel te zoeken, aangezien het meer zeer arm is aan visch. Reeds c.a. 12 maal is een dezer dieren op 't land gezien. Zij, die zich er voor interesseeren worden aangeraden te lezen: „The Loch Ness Animal” door Dr. A. C. Oudemans, verkrijgbaar à f 0.60 bij de N.V. Brill te Leiden; en verder het No. van „The Illustrated London News” van 11-11-'33 met vele illustraties van het dier, waargenomen in het meer. Aan te bevelen is ook: „The Great See Serpent” door Dr. A. C. Oudemans. Ook Commander Gould schreef een interessant werk over „Seeserpents”, en zoo juist is nog een

werk van hem verschenen, speciaal over het Loch Ness dier. In eerstgenoemd boekje van Dr. Oudemans staat een tekening van M. Grant, die aan 't meer zelf woont, en die het dier op 't land gezien heeft. Van dezen heer krijgt spr. geregeld berichten over het waarnemen van het dier.

Aangezien het dier, of althans één er van, reeds ruim 1½ jaar in het meer kruist, zijn reeds honderden menschen ooggetuigen geworden van hun aanwezigheid. Het gaat toch werkelijk niet aan om ijskoud al deze menschen, w.o. vele ernstige, betrouwbare lieden, over één kam te scheren en te beweren, dat al hunne gelijkkluidende waarnemingen absoluut fantastisch zijn, omdat zij geen zoölogen zijn. En nog sterker, er wordt eenvoudig beweerd: „Wat wij niet kennen, dat bestaat niet!” Toen Dr. Wilson uit Londen een merkwaardige foto maakte van het dier, dat hoog zijn hals uit het meer stak, stonden vele zoölogen eerst versteld en lieten hun theorie over een zeehond varen. Nieuwe theoriën werden verkondigd. Het dier zou n.l. een „orca” zijn, de rugvin uit het water stekend. Dat die orca in dat geval achteruit moest zwemmen, werd liever niet ter sprake gebracht, hoewel Dr. W. vasthield, dat het dier met zijn kop vooruit zwom. Andere deskundigen hielden het voor een haai. (M.a.w. zou een haai (basking shark) 1½ jaar lang in zoet water kunnen leven ??) Ook werd het voor een vogel gehouden (duiker) met 3 m lange hals!

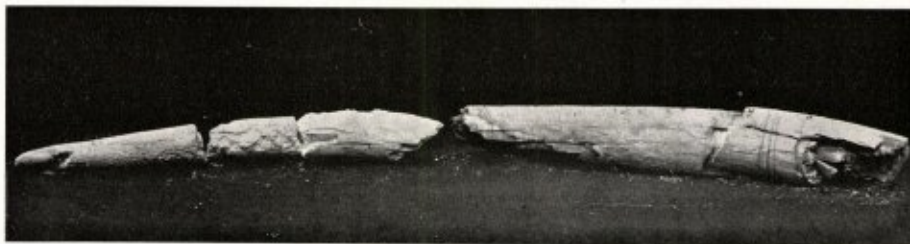
Wat is het dier dan? In Engeland zijn er reeds eenige boekjes over verschenen en zelfs heeft de Britsche Radio lezingen er over gehouden.

Volgens deze gegevens zou het een reuze salamander zijn, of een overblijfsel uit het Secundaire tijdperk, een Plesiosaurus of iets dergelijks. Dat zijn allemaal theoriën, die met de werkelijkheid tegenstrijdig zijn. Het boekje: „The Loch Ness Animal” zal U daarover grondig inlichten. Het dier is behaard, heeft een snor en 4 pooten als zeeleeuwen, doch een lange staart en lange hals. Het is de echte zeeslang, sedert eeuwen bekend, de Leviathan (= kronkelende zeeslang) in den Bijbel (Job. 40 en 41). Maar deze zeeslang is geen reptiel, het is een zoogdier, behoorende tot de Pinnipedia; het ♂ heeft manen als een paard, zooals sommige bekende Pinnipedia ♂♂ hebben.

Hij zwemt met verticale undulaties gelijk een zeehond. (Een reptiel zwemt met horizontale undulaties). Het boek: „The Great See Serpent” zal U volledig over dit dier inlichten, en tot in de fijnste bijzonderheden kunt U alles te weten komen van de: „Megophias megophias Oud.”, die reeds meerdere honderden malen gesignaleerd is, doch tot op heden nog nooit gevangen.

Is dit niet het geval met meerdere zeedieren, of is de zee zoo goed onderzocht, dat haar geheele fauna bekend is! Ik geloof, dat wij dit nog lang niet bereikt hebben.

Naar aanleiding van deze met veel aandacht gevolgde uiteenzettingen van den heer Bentinck, ontspan zich een geanimeerde discussie, waaraan deelnamen de heeren J. Schulte, M. Kemp en Bentinck.

De heer J. Beckers doet de volgende mededeelingen :

De heer Vroemen, hoofd der school te Beek, vertelde mij, dat hij een paar bijenwollen toegezonden kreeg uit Spaubeek. Hij is toen zelf gaan kijken en graven en vond onder een hoop gemalen basalt, op het terrein van den heer Huismans, fabriek van cementen buizen etc., verschillende bijenwollen en verzamelde bijen. Deze hoop basalt lag daar hoogstens een veertien dagen.

Vervolgens deelt spr. 't volgende mede :

Dezer dagen ben ik in bezit gekomen van een stootand van een voorwereldlijken olifant. Hij werd gevonden in een grintgroeve aan de Henne-mettenstraat te Gronsveld. Deze grintgroeve ligt in de helling van het middenplateau naar de Maas-vallei.

Onder een 1.50 m dikke laag lössoied, op het scheidingsvlak van lössoied en grint lag de tand in min of meer verticalen stand. De determinatie van de fossiele stootanden is in tegenstelling met de kiezen zeer dubieus. Slechts bij gave exemplaren is dat misschien mogelijk. Het vinden van molares of beenderen in de nabijheid kan slechts zekerheid geven. Waar het echter bekend is dat het skelet van *Elephas primigenius* veel resistent is en derhalve meer weerstand biedt aan verweering dan *Elephas meridionalis* en antiquus — *Trogontherii* — en bovendien alle in Zuid-Limburg gevonden fragmenten van stootanden afkomstig zijn van Mammouth, kan men deze ook gevoegelijk tot het geslacht *Elephas primigenius* Blumenbach brengen. De ligging in het jonge Pleistoceen, in het lössoied op de grens van het grint is hier ook niet mee in strijd.

Prof. Rutten geeft in zijn dissertatie „Die diluvialen Säugetiere der Niederlande“ de volgende vindplaatsen van Stootanden van Mammouth voor Zuid-Limburg op : De St. Pietersberg, het plateau van Caberg, Smeermaas en Fort Willem.

De hier besprokene uit Gronsveld, bestaat uit vier stukken, in het midden ontbreekt een fragment naar schatting ter lengte van ongeveer 20 cm. De vier stukken hebben een lengte van 1500 mm, zoodat de geheele tand ongeveer 1700 mm lang moet geweest zijn. Aan de basis heeft hij een omvang van 410 mm, terwijl de punt 70 mm dik is. Het is een der grootste onder de bekende exemplaren. De geïsoleerde ligging, er werd geen enkel fossiel in de nabijheid gezien, bewijst weer eens te meer, dat deze ligging secundair moet zijn en dat de resten van den ijsolifant waarschijnlijk door watertransport tot ons gekomen zijn. (Zie fig.).

De Voorzitter merkt op, dat er dit jaar ook een

grootte invasie van den bijenwolf plaats vond te Maastricht, nabij de goederenloods van 't Staats-spoor. De iemkers in die buurt klagen steen en been over 't grootte verlies van bijen en meenen, dat de roover hier terecht is gekomen met kolen-gruis onzer mijnen. De bijenwollen nestelen zelfs tusschen 't plaveisel van de loods.

Men heeft verleden week getracht ze onschadelijk te maken door de woonplaatsen te besproeien met teer. Of 't iets geholpen heeft, kan spreker niet zeggen.

De Voorzitter vertoont verder een *Sesia ichneu-moniformis* F. Deze zeldzame vlinder, hij werd voorzoover bekend nog maar tweemaal in Nederland, en wel in Zuid-Limburg gevonden, werd door Pater Scholte S.J. den 19 Juli l.l. buitgemaakt te Schin-op-Geul en welwillend aan ons Museum afgestaan.

Dan laat hij kijken 't zoo kunstig vervaardigde nest van een z.g. „pillewesp“, *Eumenes coarctata* L. Dit wespje is bij ons heelemaal geen zeldzaamheid, vooral tusschen heidekruid zijn de nestjes veelvuldig te vinden.

De heer Fr. Sonnevile laat ten slotte zien een levende slak (Helixsoort) met bananen van uit Guatemala terecht gekomen in Maastricht ; verder een spoelworm, gevonden in het lichaam van een boschuil ; een opgezette waterrat, opvallend door haar buitengewoon zwarte kleur ; dit exemplaar was afkomstig uit Beek ; een groote hazelmuis uit de buurt van Maastricht en een jonge koekoek uit Nuth.

Op een vraag van den heer Bentinck of de kleine meerval nog voorkomt in de Maas, meent de Voorzitter bevestigend te kunnen antwoorden.

HELLEBORUS VIRIDIS L.

door

A. De Wever.

Groene Nieswortel vindt men 't eerst vermeld door Dumoulin (1868) „le long d'un ruisseau entre Galoppe et Fauquemont“. Hier is ze later niet meer teruggevonden.

Förster (1878) gaf ze aan bij „Fleggendahl“ (Fleienter) ; hiermee is bedoeld Vlengendal (Vlengender) bij Bochholz op Nederlandsch gebied. Tot 1926 groeide ze hier nog in zeer grootte hoeveelheid in de Oude Gracht. Door nivelleering der